

Н О В І Д Н І

Т И Ж Н Е В И К

Ч. 11 (89).

ЗАЛЬЦБУРГ, СУБОТА 15 БЕРЕЗНЯ 1947 Р.

РІК ІІІ.

ПЕРЕСЕЛЕНІ І ПРАЦЯ В АНГЛІЇ

ЛОНДОН, 14. 3. (ПНР) До Німеччини прибула вже спеціальна британська комісія. Вона набиратиме зміж переселених осіб робітників на працю в Англії — в першу чергу у вугільному промислі, а також в інших ділянках промислу та в сільському господарстві. Передбачується, що комісія набиратиме по 12.000 робітників щомісячно.

Комісія бере під увагу кваліфікованих і некваліфікованих робітників. Їхати може кожний, хто бажає. Умовини праці такі ж, що й для англійських робітників. Якщо після року праці робітник виявить себе гідним, британська влада розгляне — на його бажання — справу надлення його правом британського громадянства.

Підчас останньої дискусії в Палаті Громад про плян уряду відносно майбутнього налагодження праці в британському промислі й господарстві, представники уряду

підкреслювали постанову уряду заангажувати до праці в Англії велику кількість чужинців, головню переселені особи.

Кого хоче Бразилія

ФРАНКФУРТ, 14. 3. (З.Н.) Бразилійський уряд проголосив, що прийме приблизно одну тисячу переселених осіб, робітників — спеціалістів у сільському

господарстві й промислі, які бажать працювати — в піонерських умовах — у підтропічному й поміркованому кліматі.

Програма допомоги УНРРА

ВАШИНГТОН, 14. 3. (АІС) Генеральний директор УНРРА Л. У. Рукс заявив, що УНРРА виконала досі 89 відсотків своїх завдань у справі допомоги Європі.

З днем 31 березня ц. р. УНРРА припинює свою діяльність в Європі. Генеральний директор сказав, що УНРРА станула перед вибором: або обмежити свій плян харчевої допомоги Австрії, Греції і Полщі, або зризигнувати з доставки інших товарів, а обмежитися тільки до доставки харчевих продуктів.

Та з уваги на надзвичайно загрозливий стан у прохарчуванні цих трьох країн, провід УНРРА вирішив зрівняти бюджет не обмежуванням достав харчів, але

скасуванням достав інших товарів.

Достави для Європи мали б продовжуватися до травня. В кінці цього місяця УНРРА зліквідує свої бюро в Бельгії, Данії, Франції, Голандії і Норвегії.

Югослав'янські емігранти

ПАРИЖ, 14. 3. (МПК) Між представниками югослав'янського еміграційного уряду під керуванням д-ра Мачека, який діє в Парижі та представниками югослав'янського еміграційного комітету, який є в Лондоні, почалися переговори, щоб ці дві організаційні проводи югослав'янської еміграції об'єднати на спільній підставі згоди й співпраці.

Треба з'ясувати

15 березня 1947

Минають місяці — а українська скигальська громада в Австрії не бачить перед собою ніяких майже можливостей більшого, гуртового організованого виїзду до інших країн, де перестала б бути цим „небажаним гостем“, а працею своєю приносила користь країні та влаштувала й свою власну, переходову долю. Такий стан хвилює наших земляків і на цьому тлі з'являються вже позначки зневіри. До нас звертаються з запитаннями, просять поради, пояснення й відповіді, як довго ще триватиме такий стан.

Це хвилює наших земляків тим більше, що в останньому часі дуже голосно стала справа виїзду на працю до Бельгії, а тепер знову преса й радіо повідомляють про широкий плян британського уряду взяти велику кількість переселених осіб на працю до Англії. В цьому напрямі вже започаткована відповідна підготовча праця з боку британського уряду. І в першому і в другому випадку беруться під увагу в першу чергу переселені особи, які перебувають у Німеччині.

Не заторкуючи самої суті задумів влади, яка керує нами й нашою долею в межах Австрії, вважаємо, що наш провід повинен з'ясувати справу й довідатися, чи й для українців, які є в Австрії не було б можливим виїхати на працю до Англії. Ця країна — як пишуть нам Читачі — особливо приваблює наших земляків і вони радо працювали б там. Очевидно, треба брати під увагу не тільки тих, які перебувають у британській зоні, але й тих, які є в американській і французькій зонах.

Відповідний комунікат нашого проводу в цій справі, заспокоїв би дуже наших земляків. — НІ.

ЮРІЙ КЛЕН

ЄВГЕН МАЛАНЮК

(З НАГОДИ 50-ОЇ РІЧНИЦІ НАРОДЖЕННЯ)

Евген Маланюк! Це ім'я стало для молоді символом поезії воївничої, пророчої, що — сповнена шаленої динаміки наших років — в апокаліпсичних видах баче суть речей, яка серед гупої ночі страшної, „неповторної доби“ являє себе нашим очам немовби у сліпучих спалахах магнія.

Поезія його налічує багато палких прихильників його талану, але й має чимало супротивників, що відкидають її, як неспівзвучну з їхнім емоційним сприйманням батьківщини чи рідного краю.

Отже нараз чуються — навіть серед високих знавців літератури — негативної оцінки його творчості, обвинувачення, що він паплюжить рідну Україну, топче її в болото.

Оскільки така думка може вважатися за вірну? Маланюк, справді, не скупиться на слова й образи, що малюють Україну у ганебному світлі. Усім відомий той вірш зі збірки „Стилет і стильос“, де він зображає її розпусницею, що лежить головою на захід, лоном на схід (цебто до великих „воріт“ — між Каспієм та південними відногами

Уралу, воріт, якими йшли всі кочовики з Азії), лежить на роздоріжжі мандрівних шляхів і стає здобиччю кожного перехожого. Вона — повія, забруджена слиною коханців. Цей образ сильний страшний, але історично вірний. Сама поза (лоном на схід) вражає страшністю своєї історичної правдивості.

Маланюк не заощаджує й інших виразів, як „мізерія чужих історій“, „сльози п'яних кобзарів“, „повія ханів і царів“, „байстрюча мати яничар“, „пусте, неплодне троща“, „Приська гетьмана Петра“, або „покрітка“, що в її лоні „наче камінь, монгольське важчає байстря“, — виразів, що ними, за висловом своїх супротивників, він „паплюжить“ Україну.

Цікаво, що символіка цих образів має коріння у давнині багато глибше, ніж хто думає. Я відсилаю зацікавлених до 16 і 23-го розділів пророка Єзекиїла. Там Бог устами його прорікає так до його батьківщини:

„Ти ж, горда на свою вроду та на велику славу твою, стала блудувати й щедрила, блудуючи, кожного перехожого, підлючися йому (Єз. X/1, 15), та на кожному шляховому роздоріжжі спо-

руджувала собі висоти, соромила вроду твою і розкладала стегна твої кожному перехожому й не знала впину в блуді твоєму (XVI, 26), блудувала еси з єгиптянами, сусідьми твоїми, довгорослими (XVI, 26) і блудувала еси з асирійцями, та й не наситилась (XVI, 28) і додавала нову розпусту в землі Канаанській з крамарями-халдеями, та й тим не вдовольнялась (XVI, 29), будувала собі доми розпусти на кожному роздоріжжі і ставила підвищення на кожному майдані“ (XVI, 31).

За це Господь загрожує країні страшною карою: „Ось я підійму проти тебе полюбовників твоїх, тих, що ними аж переситилась душу твоя (XXIII, 22), і подам тебе їм на поталу... і зірвуть із тебе одіж твою, й заберуть прикраси твої, та й покинуть тебе нагою і некритою... поб'ють тебе камінням і порубають тебе мечами своїми і пустять на пожар будинки твої (XVI, 39—41). Аж до перепою напешся смутку, бо кубком страху й спустошення є чаша сестри твоєї Самарії. І вип'єш його, аж висушиш, ба й череп'я його оближеш і будеш груди собі роздирати (XXII, 33—34); віддам тебе в посідання синам востоку й заведуть вони у тебе вівчарні свої і розложать у тебе шатра свої і їстимуть вони плоди твої, і питимуть молоко твоє (XXV, 4), подам тебе на розбій

ЮРІЙ КЛЕН

ПОПІЛ ІМПЕРІЙ

Уривки з 2-ої частини, над якою тепер працює автор.

1

І чув я відповідь: „Доба гряде,
Якої світ не бачив ще ніколи.
Поглянь, яка країну доля жде!“

І розстелилось перед нами поле,
Неоране, поквітле бур'яном.
Гень аж під обрій степ був мертвий, голий.

В низьких житах, не діткнутих серпом,
Блакитні трупи брякли і чорніли.
Той степ дрімав глибоким скитським сном.

А над ставком хати пишались білі,
Що вабили у затишок і рай,
І промінь грав у стрісі споловілій.

Здавалося: Зайди і спочивай!
І ми зайшли в таку біленьку хату,
Де дітвора кричала: „їсти дай!“

А на вогні обід варила мати.
Я підійшов і глянув у казан
І скам'янів у жасі, мов проклятий.

Невже мій мозок отруїв дурман?
В воді, яка кипіла й клекотіла
І де варивсь посічений бур'ян,

Догледів я куски людського тіла.
В окропі тім дитяча голова,
Волоссячком оплутана, біліла,

Неначе б то там плавала трава,
А в ній нерізаний качан капусти,
І ворушилась ручка, мов жива.

Було всього накладено там густо.
І зразу стало на душі мені
Так нестерпучо-ясно і так пусто:

Мов сонце виплило у тишині
Над мертвими пісками у Сагарі.
І я сказав: „Це нам лише ві-сні

Ввижається, й ми бачимо кошмари.
Ми заблукали в чорнім тумані.
Мара якась навіяла нам чари“.

народам, і викореню тебе змій людей, вигублю спроміж земель, зітру тебе" (XXV, 7).

Патос Маланюка дорівнює патосу біблійному; дивна тотожність образів: повія на роздоріжжі шляхів, або:

„Привабливо - безсила й гарна —
Осявш ти чужий намет;“

розуміється, тут ще історична деталізація:

„Батий? Тімур?
— Цілуй, цілуй кінець халату!
Чи ж захистить Софійський мур
Сліпий простір і утлу хату?“

Або деталі пізнішої доби:

„Невже ж калюжою Росії
Замре твоя широчина?“

Страшний голос пророкує поетові

„Що ми загинем, яко обри,
Що буде степ, руїна й вітер,
Що почорніє світ той білий,
Що все живе пожруть пожежі“.

Йому, як Єзекиїлові, являється страшне видіння цілковитої загибелі краю:

„Сузір'ям скаже Бог вознести
У мертвім небі пентаграму,
Й новий про це напише Нестор
В самотній катакомбі храму“.

Це доба, коли сонце байдужебіле „освітлює тишу безсилу летаргічних століть“.

Чи ненавидів Єзекиїл свою батьківщину, коли картав її і страшну їй кару віщував?

Чи ненавидить її, поет, що почував в собі покликання, бути пророчим голосом і знаряддям Господнім, волаючи:

Вчини мене бичем Твоїм —
Ударом, вистрілом, набоем,
Щоб залишивсь хоч чорний дим
Над неповторною добою?“
(Зкінчення 6 де)

Земляк з Канади про скитальців

Враження посла А. Глинки

Посол до канадійського парламенту, п. Антін Глинка, відомий був кількома помітними промовами в парламенті в Оттаві в обороні українських скитальців у Німеччині. Вертаючись до Канади, посол заїхав до Лондону, де перед гуртом українців, що зібралися в домі „Союзу Українців у Великій Британії“, говорив так:

„Мушу заявити, що, на мою думку, українські переселенці в таборах, які мені довелося бачити, — це найвартівніший елемент з усіх переселенців, які залишилися в Європі. Це я відчув і бачив у поведінці та опінії великої кількості командантів таборів.“

Всюди, де я був між нашими людьми, кидалося в вічі велике старання втримати чистоту та порядок у щоденному житті. Найбідніші мешкальні приміщення наших скитальців просто вражали своєю чистотою.

Вони всі визначаються знаменитим організаційним хистом та господарністю. Я бачив багато таборів, де вся внутрішня адміністрація була в руках українців, а командант табору залишив собі тільки

справу напрямних та контролі й такі команданти в розмовах з мною висказували похвали й задоволення з праці українців.

Я бачив муравлину роботу наших переселенців. Хоч вони знають, що життя їхнє в таборах не вічне, що за місяць два можуть їх переселити в інше місце, це їх не знеохочує, вони будують і роблять, так, ніби думали там мешкати завжди.

Велика культура домашнього життя, культура суспільного життя й братерськості та залізна витривалість у праці над втриманням цього культурного стану знаменує наших переселенців.

Я бачив такий випадок: старенька жінка сидить і вишиває. Старі очі заходять сльозами, а вона працює. На моє запитання, що вона вишиває, вона заявила, що це дарунок для дружини команданта табору та що ця робота потриває во три місяці.

Я не питаю нащо такий дарунок.

Про всіх наших переселенців моя опінія непохитна. Це дуже вартівний елемент, що кожній державі, кожній суспільності, де він

2

І от здалося нам, що гомонить
Щось дивно вдалені, — мов тихий стогін
Воно гуло, — як влітку рій бринить.

Туди тягнули в'язня. Ми навздогін.
В'язничний сторож двері відчинив,
А з камери — мов пара й крик знемоги

І лютий лемент сотні голосів:
„Невже ж то ще один! І так нас досить!“
(Пер звідти дух, мов з затхлих огірків).

Як та трава, яку ніхто не косить,
Як очерет, стояли люди там,
Дарма, що їх снага вже ледве носитк.

Дивились ми й не вірили очам:
Ще одному ні сісти там, ні стати,
Бо й так, надавши весь тягар ногам,

Ім стоячи доводилося спати,
А мертв'яків, які між ними були,
Живими треба було підпирати.

Вони один у одного вросли,
Набиті густо, мов ті оселедці.
Із них ніхто не відав вже, коли

Кінчиться вечір, день і ніч почнеться.
І в кашу ту, в людську гущавину,
Яка під натиском ще подається,

Нового гостя вартовий впихнув.
Натужившись, упершись коліном,
Погнуті двері ледве він замкнув.

„О дні, що пахли бузом і ясніном!
„Дитячі спогади загаслих літ,
Що залишили слід ясний в душі нам!“

Хай захистить мене ваш білий цвіт
Від цих часів шаленства і свавілля!
Закрийте листями від мене світ

Безумства, розпачу і божевілля
І розцвітить на мертвій ярині!“
Отак волав, гамуючи свій біль я.

де він перебуватиме, може принести тільки користь і честь. І цей елемент варто, щоб його врятувати і для цього мусить бути зроблене все.

Я цікавився також справою командного складу таборів, службовців і командантів вищих і нижчих неукраїнців.

Серед найвищих службовців я знайшов людей, які знають ціну українським переселенцям та ставляться до них дуже симпатично.

Між підлеглими їм я знайшов різних людей. Я знайшов добрих людей, що співчували нашим переселенцям як людина людині, що свою службу для переселенців виконували наче релігійний обов'язок. Такою була одна австралійка в одному з таборів, такими були дві британські жінки, що, коли при переносенні людей, їм загрожено стрілами, ці жінки відгородили натовп від скорострелів своїми грудь-

ми, заявляючи, що коли буде вжита зброя, то спершу вони обидві мусять бути вбитими...

Але, серед цих службовців я знайшов також декілька поганих. І це велика болячка, бо вони, будучи виконавцями, мають безпосередній вплив на життя переселенців і то дуже шкідливий. А шкідливість цю нічим не можна пояснити.

Наведу один приклад: в одному таборі наші переселенці мали дві церкви на четвертому поверсі. Між переселеними є багато старих людей, яким і по рівному ходити тепер дуже тяжко, а що говорити, коли старенькій бабусі прийдеться лізти на четвертий поверх.

І ці старенькі, що так прив'язані до церкви, такі релігійні, будуть тепер і на п'ятий поверх ходити, бо всі наші переселенці люблять свою церкву".

(„Америка“, 11 лютого 1947, ч. 11).

Приймаємо передплату на квітень на місячник літератури, мистецтва й критики

»ЛІТАВРИ«

- »ЛІТАВРИ« містять твори кращих українських письменників в Австрії, Німеччині й Швейцарії,
- »ЛІТАВРИ« друковані чітким друком, на гарному папері,
- »ЛІТАВРИ« мають формат великої вісімки, об'єм 4—5 друкованих аркушів,
- »ЛІТАВРИ« виходять 5 кожного місяця,
- »ЛІТАВРИ« редактовані колегією, головний і відповідальний редактор **Юрій Клен**.

Місячна передплата (разом з пересилкою) — **6 шілінгів**.

Адреса: **Verlag »Nowi Dni«, SALZBURG, Lexenfeld 21.**

Українці Ріду в поклоні Шевченкові

(Від власного кореспондента)

В неділю, 9 березня ц. р. Українська Рідська Громада святкувала 86-ті роковини смерті Тараса Шевченка.

Цьогорічне святкування мало більш всенародний характер і організаційно було краще схоплене, ніж у минулих роках. Уже заздалегідь з ініціативи нашого Рідського У. Д. К. була покликана підготовка свякова комісія під головуванням п. Ш—кого, культурно-освітнього референта при У. Д. К. Вона й підготувала Шевченківську

Академію. Святкування почалося Богослуженням з Панахидами за спокій душі Пророка, в обидвох церквах, греко-католицькій і православної. Богослужби служили: в православної церкві о. Микола, в греко-католицькій о. декан Мельник. Підчас Богослужб співав таборовий мішаний хор. Треба відмітити глибоку змістом проповідь про нашого Великого Поета, виголошену після Панахиди о. Миколаю в табовій православної церкві. На Богослужбах були не

тільки наші українські скитальці. Також інші національності були відповідно заступлені, а саме, росіяни, білоруси й балтійські народи.

Згодом у залі Миського Театру, точно о год. 14.30 відбулася святкова Академія. Сцена була влаштована й відповідно удекорована: в горі виднів золотий тризуб, а на сцені великий жовто-блакитний прапор, на якому приміщено портрет Тараса Шевченка.

Академію відкрив короткою промовою голова підготовчої комісії п. Ш—кий. Мішаний хор під проводом диригента С—єва виконує першу точку програми — „Заповіт“, муз Стеценка. Публіка слухає стоячи й глибоко вдмується в слова-наказ нашого Генія. Святочну промову про життя й творчість Т. Шевченка виголосив о. декан Мельник. Після нього виступив і виголосив на російській мові глибоку й змістовну доповідь про нашого Шевченка проф. унів. То-лін. За глибину думок про Шевченкові високонаціональні ідеї та творчість, привні нагородили обидвох доповідачів щирими оплесками.

Дальше слідували наступні точки програми — виступи солістів, деклямації та виступи мішаного хору. До найбільш вдалих точок програми Академії, треба зарахувати виступи наших солістів: „Гетьмани“ та „Ярема“, виконані артистом д-ром Кр—ком та виступ артистки опери Д—ської, яка з таким музичним чуттям і технікою проспівала „Садок вишневий“ та „Простелилась доріженька“. Артист опери Га—ченко проспівав „Дивлюсь я на небо“, незвичайно гарно. На належній висоті хорового відтворення були виступи табового мішаного хору під керуванням С—єва. Хор відспівав кілька пісень до слів Т. Шевченка Хор чудово zorganizований, змістовний, а відтворені пісні зробили глибоке враження.

На окрему згадку заслуговують декляматори. В першу чергу треба відмітити „До Основ'яненка“, „Заросли стежки тернами“, які так вдало продеклямували сестри-учениці Лариса й Ганя Годійоненко, дальше деклямації братів-учнів Юри й Олесья Васильків, які продеклямували „Мені тринадцятий минало“ та „В Тарасові Дні“. Сестрички Людмила й Вікторія Швидкі деклямували „Сон“ та „За байраком байрак“. Також інші декляматори гідно виконали своє завдання.

Фортепіановий супровід для мішаного хору вела п. Міля Рублева. Солістам акомпаніювали п. Гальченко та Олександра.

Врочисте святкування закінчено Національним Гімном.

Золотоліпський Гриць.

„НОВІ ДНІ“ виходять у неділі й свята. МІСЯЧНА ПЕРЕДПЛАТА (з поштовою пересилкою) 1.50 шіл. ЦІНА ОГолоШЕНЬ: 0.25 шіл. за слово. Секретаріят Редакції приймає щоденно від 14 до 16 години.

Адреса В-ва, Редакції і Адміністрації: Salzburg, Lexenfeld 21, кімната ч. 66.